

TUTKIMUSTEMME LÄHTEISTÖ KAVENTUMASSA KOTIMAISEKSI JA ANGLOSAKSISEKSI

JYRI MANNINEN, ANTTI KAUPPI, ARJA PUURULA & (toim.) (2003), **Aikuiskasvatus tutkijoiden silmin – tutkimusta 2000-luvun taitteessa.**

Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura.

Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura jatkavat ansiokasta alan tutkimusta esittelevien artikkelikirjojen sarjaansa nyt vuoden 2001 aikuiskasvatuksen tutkijatapaamisen keynoteista ja peer review'n läpäisseistä papereista kootulla teoksella. Mukaan on otettu seuraavat artikkelit:

- Risto Rinne, Arjen työn ja kulttuuristen merkitysten jäljillä. Haasteita 2000-luvun aikuiskoulutustutkimukselle,
- Anja Heikkinen, Kansainvälistä konsultointia vai poikkikulttuurista tutkimusyhteistyötä?
- Karin Filander, Kulttuurinen tutkimusote, kehittäjäyys ja supkupuoli,
- Marjo Vuorikoski, Opettajan vaiettu valta. Alistamiskokemukset opettajaksi opiskelevien koulumuistoissa,
- Erja Moore, Aikuiset yliopisto-opiskelijat: elinikäistä oppia käytännössä,
- Hannele Kerosuo, Työtä kehittävää oppimisympäristö,
- Leena Ahteenmäki-Pelkonen, Ammattikorkeakoulujen orastava tutkimus- ja kehitystyö,
- Mika Tammilehto, Ammatillinen koulutus ja osaamisen alueellinen kehittäminen,
- Aino Jaatinen, Kuinka opettaa englantia ikäihmisille? Toimintatutkimus opettajan oman

työn kehittämisen välineenä ja

- Tiina Kontinen, Kumppanuus oppimishaasteena. Näkökulma suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön Morogorossa, Tansaniassa.

TUTKIMUKSEN TILAN ARVIOINTIKRITEEREITÄ

Tutkimuksen tilaa jollakin tieteenalalla – tässä tapauksessa aikuiskasvatustieteessä – esittelevää raporttia voidaan arvioida ainakin kolmella kriteerillä.

1. Kuinka kattavasti ja tarkasti se kuvaa tutkimuksen kentällä vallitsevan tilanteen, osoittaa sen painopistealueet ja huomaa ammottavat aukot kohdealueiden välillä (*kuvauksen validiuskriteeri*)?
2. Kuinka selkeästi se analysoi sovellettuja paradigmoja, oivaltaa niiden heikkoudet ja vahvuudet ja ohjaa paradigmojen muutosprosesseja (*paradigmaattinen ohjauskriteeri*)?
3. Kuinka jäsentyneesti se koostaa tutkimuksen historian, visioi yhteiskunnan kehitysmahdollisuuksia avartavan tulevaisuudenvision, avaa käsillä olevat strategiset valinnat ja tekee ymmärrettäväksi niiden edellytyksiä ja todennäköisiä seuraamuksia (*tutkimuspoliittinen kriteeri*)?

Kuvauksen validiudesta toimittajat toteavat itse, että tavoitteena oli alun perin koota koko tutkijatapaamisen annin esittelevä konferenssiraportti. Varmaan kentän kuva olisi siten ollut vähemmän aukollinen kuin nyt, mutta tehty ratkaisu on kuitenkin lukijan kannalta parempi.

Parhaiden artikkeleiden julkaiseminen korostaa peer review'n tärkeyttä myös aikuiskasvatustieteen käytänteenä ja mukaan on näinkin saatu yllättävän monipuolinen joukko aikuiskoulutuksen kentän eri alueille kohdistuvia mielenkiintoisia tutkimuksia ja yleistarkasteluja.

Nostaisin tämän kriteerin suhteen esille Rinteen ja Heikkisen kansainväliltä näkökulmiltaan hyvin toisiaan täydentävät pohdiskelut sekä Tammilehdon ja Kontisen alueellista aspektia kotimaassa ja kehitysyhteistyössä korostavat työt. Kattavuutta voidaan tarkastella eri näkökulmista. Se on varsin hyvä kentän päälohkojen suhteen. Toimituskunta on pitänyt huolta siitä, että työelämä, ammatillinen koulutus, vapaa sivistystyö, opettajuus ja kansainväliset yhteydet ovat kukin saaneet kohtuullisen osuutensa. Aikuiskasvatustieteen osat alueet eivät ole aivan yhtä kattavasti edusteilla – ainakin kasvatusfilosofinen tutkimus on jäänyt satunnaisten mainintojen varaan ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus dominoi psykologian ja didaktiikan kustannuksella. Osin tämä johtunee siitä, että verkkopedagogiikka on dominoinut didaktiikkaa ja sehän on tietenkin saanut viime vuosina eri yhteyksissä hyvin runsaasti tilaa, osin taas on myös kysymys ajankohdalle luonteenomaisesta tutkimusten jakaantumisesta osa-alueille.

KIELITAIIDOSTAKO MEILLÄ KIINNI?

Yhdessä suhteessa tieteen-

alamme kuva on kirjan peilistä katsottuna todella masentava: esille tuodaan taas kerran lähes pelkästään kotimaisia ja anglosaksisista lähdekirjallisuutta. Eikö muka Pohjoismaissa tai muilla lähialueillamme, Keski-Euroopassa tai muissa maanosissa tehdä lainkaan sellaista tutkimusta, joka ansaitsisi tulla huomioon otetuksi (no, Baumanin, Bourdieun, Foucault'n ja Ziehen haamut sentään kummittelevat suomeksi, Alheitiin ja Freireen on viitattu englanniksi)? Kuva on varmaan melko oikea, mutta pelottavan kaksina-painen. Alamme tutkijoiden kielitaidon monipuolistamiseen on syytä panostaa, mikäli halutaan päästä muun kuin englantilaisen ja amerikkalaisen tiedon lähteille samaan aikaan kuin englanninkielisetkin. Pohjoismaisen tutkimusyhteistyön säilyttämiseen ja uudelleen virittämiseen olisi ilmeisesti myös syytä panostaa. Kentällä vai-kutteita otetaan siltä suunnalta selvästi alttiimmin (esimerkiksi Nosto-ohjelma) kuin tutkimuk-sessa.

PARADIGMA-ANALYYSI PUUTTUU

Paradigmanmuutoksen pohdis-kele toteutuu kirjassa vain pie-ninä välähdyksinä. Siitä voi aav-istaa, että alan yleistä kasvatustiedettä pidemmälle ehtinyt kvalitatiivistuminen ei ole (on-neksi) johtanut minkään normaali-tieteen vakiintumiseen. Vaihtoehdot eivät hahmotu en-sisijaisesti paradigmojen kaut-ta, vaikka artikkelien kirjoittajil-la selvästi on vahva tietoisuus edustamastaan paradigmasta tai eklektisestä yhdistelmästä. Mukana on erilaisia lähestymis-tapoja, kehittävästä työntutki-muksella on nyt selkeästi tun-

nustettu asema (Kerosuon ar-tikkeli, mukana myös Ahteen-mäki-Pelkosella ja Kontisella), ajankohtaiset narratiiviset ja muut kulttuuriset tutkimusot-teet tulevat myös esille useissa yhteyksissä. Flander käyttää (tosin pehmeästi) sukupuolinä-kökulmaa mieskehittäjien ja naiskehittäjien puheiden vertail-lussa ja Vuorikoski tuo esille kriittiselle pedagogiikalle tyypil-listä valtdynamiikkaa. Toisaal-ta: varsinaista paradigmakes-kustelua ei kuitenkaan käydä, joten tulevaisuuteen suuntau-tuvan ohjauksen määrä jää puutteelliseksi.

TUTKIMUSSTRATEGINEN VISIOINTI KALPEAA

Tutkimuksen historia ja politiikka ovat kuitenkin kokoelman Akilleen kantapäätä. Teos on, osin antologialuonteensa vuoksi, pikakuva vallitsevasta tilan-teesta. Juuria voi monista artik-keleista aavistella, mutta ainoa historiallis-poliittinen analyysi on Rinteen ja se kohdistuu enemmän aikuiskoulutukseen kuin sen tutkimiseen. Vaikka kaikki artikkelit jossain mieles-sä suuntautuvat myös tulevai-suuteen, se tapahtuu paljolti koulutusinstituutioiden kautta, kuten Ahteenmäki-Pelkosella ammattikorkeakoulujen tutki-muksellisten kehittämisnäky-mien.

Tutkimusstrateginen ajattelu siinä mielessä, että visioitaisiin aikuiskasvatustieteen teorioiden rakentamista ja tiedon hal-lintaa, ei ollut vuosituhaten vaihteen Suomessa vielä kehitynyt, vaikka knowledge management onkin ollut 1990-luvun puolivälistä alkaen alan taikasa-noja. Arvioni on, että kuvaus-kriteeri toteutuu parhaiten, pa-radigmakriteerin suhteen on jo

toivomisen varaa ja keskustelua ajankohtaisista strategisista näkökohdista on aivan liian vä-hän. Kokonaisuutena tulos on kohtuullinen kirjaan, jonka toi-mittajat ovat olleet tutkijatapaam-isen tarjonnan armoilla.

AITO KUVA AIKAMME TUTKIMUKSESTA

Aikuiskasvatus tutkijoiden sil-min on mielenkiintoinen heijas-tus alan itsereflektiossa. Se ei ole tieteenfilosofiaa eikä kehittä-misohjelma. Kuitenkin se antaa asiallisen ja rehellisentuntuisen kuvan tutkimuksesta, joka palvelee koulutuspoliittisesti hyvin merkitsevää kenttää.

Kokonaisuudessaan tämä tutkimus edelleen pikemminkin myötäilee kentällä toimivien uu-distajien ja politiikan tekijöiden ideoita kuin luo systemaattisesti vahvaa tieteellistä pohjaa alu-eelle, joka on mullistamassa jo lähitulevaisuuden elinikäisesti oppivaa (ja viihtyvää) postmo-dernia elämisyhteiskuntaa enemmän kuin luonnontieteet ovat 1400-luvulta 1900-luvun loppuun mullistaneet valistuk-sen lumoissa vieläkin elävää modernia yhteiskuntaa ja sen koulutusnäkemystä. Tulevai-suus on toisenlainen, mutta sen toteuttamiseksi tarvitaan uusia tutkijatapaamisia ja niiden tu-loksista tuotettavia teoksia. Pa-radigmakysymykset ja tutki-muskentän strateginen suunnit-telu kannattaisi ainakin ottaa uusien tapaamisten aiheiksi.

Kari E. Nurmi